

MIGRIMI RURAL- URBAN: INTEGRIMI SOCIO- KUTUROR I BANORËVE TË ARDHUR NGA FSHATI NË QYTET

DR. DENISA TITILI

Departamenti i Shkencave Sociale

Universiteti "Fan S. Noli"

xhafkadenisa@yahoo.com

Abstrakt: Ky punim synon të identifikojë dhe vlerësojë përmasat e integrimit sociokulturor të banorëve të zhvendosur nga zonat rurale në qytetin e Korçës dhe modelet e bashkëjetesës kulturore midis subkulturës urbane dhe subkulturës rurale. Të dhënat për këtë punim u siguruan përmes metodës sasiore të anketimit. 400 anketa u realizuan me banorë të zhvendosur nga zonat rurale në qytetin e Korçës. Për interpretimin e të dhënave u përdor analiza statistikore deskriptive dhe korrelative.

Studimi nxori në pah se modelet e integrimit nuk janë uniforme. Ndër faktorët më të rëndësishëm që ndikojnë në shkallën e integrimit social dhe kulturor të banorëve janë kohëzgjatja e qëndrimit në mjedisin e ri, ndërveprimi social me shoqërinë pritëse, rrjetet sociale, mjedisi social, modelet dhe dinamikat e migrimit, etj. Studimi gjithashtu tregoi se dinamikat dhe kompleksiteti i procesit të integrimit të migrantëve në shoqërinë pritëse varet, jo vetëm nga koha e qëndrimit dhe karakteristikat e lokalitetit nga ata vijnë dhe ku vendosen, por edhe prej burimeve dhe kapitalit social dhe kulturor të migrantëve.

Fjalët kyçe: migrim, intergrim ekonomik, social, kulturor, ndërveprim, mjedis social

RURAL -TO -URBAN MIGRATION: SOCIAL AND CULTURAL INTEGRATION OF MIGRANTS TO URBAN SOCIETY

Abstract: This paper aims to identify and evaluate the level of social and cultural integration of migrants moved from rural areas to Korça city, as well as patterns of cultural coexistence between urban and rural subculture. Data for this study was provided through quantitative method (survey). There were conducted 400 surveys with people moved from rural areas to Korça city. Descriptive and correlative statistical analysis was used for data interpretation. The study revealed that integration patterns are not uniform. The most important factors impacting the level of social and cultural integration of rural- to- urban migrants are duration of stay to the city, the social interaction with the host society, social networks, social environment,

migration patterns and dynamics, etc. The study also showed that the dynamics and complexity of integration of migrants in the host society depend not only from the duration of stay and the characteristics of the locality from where they come from and settle in, but also from social and cultural capital of migrants.

Key words: *migration, economic integration, social and cultural integration, interaction, social network*

HYRJA

Migrimi i brendshëm dhe ndërkombëtar përbën një nga dukuritë më karakterizuese dhe më dinamike të shoqërisë shqiptare të pas viteve 90'. Migrimi i brendshëm rural – urban, i kombinuar me lëvizjen e njerëzve jashtë Shqipërisë kanë sjellë ndryshime sociale dhe kulturore, që lidhen me bashkekzistencën e përbërësve të ndryshëm subkulturorë në një mjedis shoqëror tashmë të diversifikuar. Duke pasur parasysh këto ndryshime, në fokus të studimit është rajoni i Korçës, i cili përfaqëson një mjedis kulturor ku gërshetohen prirjet e ndryshimit kulturor për shkak të lëvizjeve të popullsisë nga zonat rurale në qytetin e Korçës, për shkak të procesit emigrator të fuqishëm, si edhe për shkak të bashkëjetesës së këtyre ndryshimeve brenda një hapësire urbane me prirje kulturore relativisht të qëndrueshme. Qëllimi i studimit është të vërë në dukje shkallën e ndërveprimit dhe integritimit socio- kulturor të banorëve të zhvendosur nga zonat rurale në qytetin e Korçës.

Gjatë periudhës së tranzicionit, në qarkun e Korçës, si në të gjithë Shqipërinë, popullsia ka migruar në masë të madhe brenda dhe jashtë vendit. Lëvizjet e tilla karakterizohen nga migrimi i popullatës nga fshatrat malore në ato fushore, nga zonat rurale në zonat urbane të qarkut dhe njëkohësisht prej emigrimit jashtë vendit.

Qyteti i Korçës përbën destinacionin e dytë, pas Tiranës, më të rëndësishëm për migrantët nga zonat rurale të pjesës juglindore të vendit (Vullnetari J, 2012: 119). Zhvendosja e banorëve nga fshati në qytet sjell pasojë të rëndësishme sociale dhe kulturore si për komunitetet pritëse ashtu edhe për ato dërguese dhe njëkohësisht sjell në fokus çështjen e intergimit të migrantëve në shoqërinë pritëse. Përmes dukurive migratore grupe me përkatësi të ndryshme kulturore vijnë në kontakt me njeri-tjetrin duke ndikuar ndërsjelltazi në sistemet kulturore përkatëse dhe duke sjellë si pasojë rimodelimin e sjelljeve, qëndrimeve, vlerave apo praktikave të tyre. Migrimi, si ai i brendshëm

rural-urban ashtu edhe emigrimi jashtë vendit, sjellin perspektiva të reja dhe pasurojnë diversitetin kulturor. Në këtë kuadër, duke u mbështetur në literaturën e gjerë në fushën e migrimit dhe integritit kulturor si edhe të dhënat empirike synohet të shqyrtohet përmes lenteve të sociologjisë ndikimi që kanë proceset migratore në ndryshimin dhe rimodelimin e mendësive dhe mënyrës së jetesës së individëve dhe familjeve të tyre.

METODOLOGJIA E STUDIMIT

Ky punim është pjesë e një studimi më të gjerë në lidhje me integritin e migrimit të brendshëm dhe ndërkombëtar në qarkun e Korçës dhe impaktin socio- kulturor të tij. Të dhënat për këtë studim u siguruan përmes anketimit. Për anketimin e banorëve të ardhur nga fshati në qytet u përdorë kampionimi probabël sistematik. Për përcaktimin e madhësisë së kampionit është referuar Tabela 1 (Israel, 1992: 2), për madhësinë e kampionit për kufirin e gabimit 5%, ku niveli i konfidencës = .05 (95%) dhe $P = .5$. U anketuan 400 banorë të ardhur nga fshati në qytet. Anketa u pilotua fillimisht në 50 subjekte për të testuar nivelin e qartësisë, kuptueshmërisë dhe lehtësisë së plotësisimit nga ana e të anketuarve dhe njëkohësisht, u testua statistikisht për të parë vërtetësinë në analizimin dhe interpretimin e të dhënave dhe lidhjeve ndërmjet variablave. Të dhënat e siguruar përmes metodës sasiore (anketimit) u përpunuan statistikisht në programin SPSS, versioni 20. Gjatë analizimit dhe interpretimit të tyre është përdorur statistika deskriptive, testi hi- katror i Pearsonit për të testuar lidhjen ndërmjet variablave, analiza korrelacionale, krostabulimi i të dhënave, si edhe analiza deskriptive krahasuese për të krahasuar diferencën e raportit ndërmjet dy apo më shumë grupeve të subjekteve.

1. KORNIZË TEORIKE E MIGRIMIT RURAL-URBAN

Në shkencat sociale njihen disa teori të cilat përpiqen të shpjegojnë aspekte të ndryshme të procesit të migracionit. Migracioni përbën një dukuri sociale tepër komplekse, e cila ka nevojë për një qasje ndërdisiplinare (Castels, S & Miller, M. J 1993, King, R 2012, Vieriu, M A 2013). Një ndër qasjet teorike mbi migracionin dhe modelet e migrimit që përbën edhe kornizën teorike për të kuptuar dukurinë e migrimit të brendshëm rural- urban në kontekstin e studimit tonë është qasja e Mabogunje (1970) mbi sistemin e migrimit.

Një nga çështjet më të rëndësishme për konceptualizimin e dukurisë së migrimit si një sistem është identifikimi i elementeve bazë ndërvepruese, attributeve dhe marrëdhënieve ndërmjet tyre. Qasja e A. L. Mabogunje (1970) mbi sistemin e migrimit rural-urban tregon elementet bazë të sistemit të migrimit rural-urban si edhe mjedisin brenda të cilit sistemi operon. Qasja ndaj sistemit të migrimit rural-urban është e lidhur jo vetëm me arsyen se pse njerëzit migrojnë, por edhe të gjitha pasojat e këtij procesi. Kjo qasje synon t'u japë përgjigje pyetjeve të tilla si:

Si dhe pse një individ nga zonat rurale bëhet një banor i përhershëm i qytetit?

Cila është struktura/modeli bazë i këtyre lëvizjeve dhe si përcaktohet ai?

Brenda këtij kuadri teorik është konceptualizuar dukuria e migrimit rural-urban në kontekstin shqiptar. Në shoqërinë shqiptare të paraviteve 90' hapësirat rurale konsideroheshin si të vetëmjaftueshme dhe politikat nuk lejonin lëvizjen e banorëve nga zonat rurale drejt atyre urbane. Ndryshimet politike, ekonomike e shoqërore që karakterizuan vendin në vitet 1990-1991 dhe më pas, u shoqëruan me zhvendosjen masive të popullsisë nga hapësirat rurale drejt atyre urbane e suburbane. Në këtë kuadër është e rëndësishme të pyesim:

Cilat forca kanë ndikuar dhe vazhdojnë të ndikojnë në dobësimin e kushteve si vetëmjaftueshmëria në zonat rurale dhe dyndjen e banorëve në zonat urbane?

Këto forca janë vënë në lëvizje kryesisht nga rritja e zhvillimit ekonomik. Në shoqërinë shqiptare pas viteve 90'-të, nga një ndalim i përgjithshëm i lëvizjes së lirë, ku çdo gjë kontrollohej nga shteti, u kalua në një shpërngulje të pakontrolluar të popullsisë, që jetonte në zonat rurale drejt qendrave të mëdha urbane. Zhvillimet demokratike në shoqërinë shqiptare e kanë ndryshuar rrënjësisht panoramën e fshatrave shqiptare. Hapja ndaj tregut botëror, shtimi i importve, konkurrenca jo e ndershme, etj kanë bërë që shumica e banorëve në fshat të braktisin veprimtarinë bujqësore dhe ta shndërrojnë mjedisin rural nga një hapërisë prodhuese në një hapësirë konsumuese.

Prishja e izolimit (hapja) i sjell zonat rurale në orbitën e një ose shumë qendrave urbane dhe zgjon vetëdijen dhe dëshirën e fshatarëve për një gamë gjithnjë e më të madhe produktesh apo shërbimesh që vetëm qendrat urbane mund t'i ofrojnë. Për këtë banorët e zonave rurale

ose duhet të prodhojnë mallra bujqësore dhe të hyjnë në marrëdhënie shkëmbimi me qytetet, ose të zhvendosen drejt zonave urbane për të “shitur” punën e tyre në këmbim të pagave më të mira me të cilat mund të blejnë mallra dhe shërbime. Ky është mjedisi brenda të cilit vepron sistemi i migrimit rural- urban. Për më tepër ai është një mjedis i cili është vazhdimisht në ndryshim dhe këto ndryshime ndikojnë në funksionimin e sistemit.

Në kuadrin e sistemit të migrimit rural- urban vëmendja fokusohet, jo vetëm tek migrantët, por edhe tek elementë të tillë, si: nënsistemet e kontrollit, marrëdhëniet sociale e ekonomike, mekanizma rregulluese etj, të cilat janë pjesë integrale e dukurisë së migrimit. Dy nënsisteme të rëndësishme janë nënsistemet rurale dhe nënsistemet urbane të kontrollit. Një nënsistem kontrolli është ai i cili mbikqyr funksionimin e përgjithshëm të sistemit dhe përcakton mënyrën **kur** dhe **si** rritet apo zvogëlohet sasia e prurjeve në sistem. Nëse ne pranojmë ekzistencën e nënsistemeve të kontrollit në këto lëvizje migratore, problem më tej është të identifikojmë se cilat institucione veprojnë në këtë mënyrë si në hapësirat rurale edhe në ato urbane.

Në zonat rurale një nënsistem kontrolli do të ishte familja, e zgjeruar ose nukleare. Familja është ajo që frenon migrantët potencialë derisa ata arrijnë moshën për të marrë vetë vendime. Edhe kur ata janë në moshë për të marrë vendimin për t’u zhvendosur, familja në shumë mënyra ende vepron si një nënsistem kontrolli. Në disa raste familja u mundëson anëtarëve të të dy gjinive të lëvizin lehtësisht, në disa raste të tjera vetëm anëtarët e njëjës gjini. Përveç familjes, edhe komuniteti fshatar mund të shërbejë si një nënsistem kontrolli. Roli i tij kontrollues nuk mund të jetë ndoshta i drejtpërdrejtë, por evidentohet në aktivitete të caktuara, që ai mund të inkurajojë. Psh, një komunitet rural i cili përpiqet të përmirësojë kushtet ekonomike të fshatit mund të dekurajojë të paktën për një periudhë të shkurtër migrimin e përhershëm.

Nënsistemet urbane të kontrollit veprojnë në anën e kundërt për të inkurajuar apo frenuar zhvendosjen në mjedisin urban. Një faktor i rëndësishëm është sigurimi i punësimit.

Në zonat urbane mekanizmi i përshtatjes është në thelb përfshirja e migrantëve në një kornizë të re referimi, kryesisht të lidhura me nevojat e tij të reja në qytet. Qyteti është i përbërë nga një hirearki e

specializimeve. Qyteti është një hapësirë ku çdokush përpiqet të ofrojë aftësi të specializuara; sa më i madh specializimi, aq më e madhe kërkesa për të dhe aq më i madh çmimi. Sa më tepër ngjitet individi në hirearkinë sociale, aq më e madhe është përfshirja e tij në mënyrën urbane të të jetuarit dhe aq më e vogël është mundësia e kthimit në mjedisin rural.

Kjo qasje teorike lejon qw migrimi rural-urban tw konsiderohet jo si linear, por si rrethor, si një sistem të ndërvarur, progresiv, kompleks, në të cilin ndryshimi i një pjese çon në ndryshimin e gjithë sistemit. Kjo thekson natyrën dinamike të procesit të migrimit.

2. MIGRIMI I BRENDSHËM RURAL- URBAN

Migrimi i brendshëm përbën një nga fenomenet më dinamike të dekadave të fundit në Shqipërinë paskomuniste dhe ka ndikuar në formimin e situatës socio-ekonomike dhe demografike të vendit (UNDP 2002, Çaro E, 2011). Pas viteve 90' shoqëria shqiptare u karakterizua nga një zhvendosje masive e banorëve brenda vendit. Numri i lëvizjeve të brendshme migratore në Shqipëri mbetet objekt debati. Shkalla e migrimit të brendshëm gjatë viteve 1989- 2001 varet nga masa e njësive gjeostatistike të përdorura për të regjistruar. Mendohet se ndërmjet tri rajoneve të mëdha (Veri, Qendër, Jug) numri i banorëve që kanë lëvizur është 182,600 banorë, ndërmjet 12 prefekturave 252,700 banorë dhe ndërmjet 36 rrethëve 355,000 banorë (King, Skeldon & Vullnetari, 2008: 28). Dukuria e migrimit të brendshëm reflekton zhvillimin demografik të rajoneve si edhe është një tregues i ndryshimeve sociale, si urbanizimi. Migrimi i brendshëm në kontekstin shqiptar është shprehur në popullimin masiv të disa zonave dhe shpopullimin e disa të tjerave. Për herë të parë në historinë e censuseve të kryera në Shqipëri popullsia e cila jeton në zonat urbane është më e madhe se ajo në zonat rurale. Kështu, 53.7% e popullsisë jeton në zonat urbane dhe 46.3% në zonat rurale (Censusi i popullsisë dhe i banesave 2011). Një fenomen i tillë lidhet me proceset e modernitetit. Dy periudhat e pikut të dukurisë së migrimit të brendshëm në shoqërinë shqiptare janë vitet 1990-1993 dhe 1996-1997, vite të cilat karakterizohen nga ndryshime dhe reformat të thella ekonomike. Faktorët shtytës që përcaktojnë migrimin e brendshëm lidhen me kushtet ekonomike, varfëria, të ardhurat e ulta, akses i ulët në shërbimet publike, papunësia, pavlefshmëria e tokës bujqësore, etj, ndërsa ndër

faktorët tërheqës përmendim mundësitë e punësimit, arsimimit, niveli i jetesës në vendet e destinacionit, etj.

Karakteristikë e migrimit rural-urban në Shqipëri është natyra kolektive e lëvizjeve, që ndryshon dukshëm prej emigracionit që ka karakter individual (Çaro E, 2011:81). Njerëzit largohen nga fshati dhe zhvendosen në hapësirën e qytetit familjarisht. Vlerat, normat kulturore, traditat e ndryshme të banorëve nga fshati përballen me ato të popullsisë urbane duke e bërë të vështirë procesin e përshatajes së tyre në mjedisin e ri shoqëror e kulturor. Migracioni i brendshëm në Shqipëri karakterizohet nga pjesëmarrja e të rinjve. Sipas të dhënave nga INSTAT (2004) 46% e migrantëve ndërmjet prefekturave në vitin 2001 nuk kanë arritur moshën 30 vjeç dhe 72 % e personave të migruar ishin në moshën ndërmjet 20 dhe 65 vjeç. Karakteristikë tjetër është përqindja e lartë e grave në migrimin e brendshëm, e lidhur kjo me dukurinë e migrimit të të gjithë familjes. Në vitin 2001 54% e migrantëve të brendshëm ishin gra (INSTAT 2004).

Migrimi i brendshëm, veçanërisht ai rural-urban, ka sjellë pasojat të mëdha ekonomike, sociale e kulturore për shoqërinë shqiptare të tilla, si: përqëndrim i lartë urban i popullsisë, urbanizim i shpejtë dhe i egër, ruralizim të hapësirës urbane, bashkëjetesa ndërmjet grupeve të ndryshme subkulturore apo edhe dukuri të veçimit/ përqëndrimit të banorëve të zhvendosur nga fshati në pjesë të caktuara të qytetit, kryesisht në hapësira informale etj.

Ky largim masiv i banorëve nga fshati drejt qytetit përbën një realitet të ri rural-urban. Kjo përzierje rurale-urbane që karakterizon shoqërinë shqiptare dallon prej koncepteve tradicionale “rurale” “urbane”, pasi shoqërohet me zhvillime tepër komplekse, të cilat çojnë drejt dilemës; *ruralizim i hapësirës urbane apo urbanizim i komunitetit të të ardhurve nga fshati?* (Çaro E, 2011:72).

2.1 Pasqyrë e lëvizjeve migratore në Qarkun e Korçës

Qarku i Korçës karakterizohet nga lëvizje migratore si të brendshme ashtu edhe ndërkombëtare. Qyteti i Korçës është destinacioni i dytë më i rëndësishëm (krahas Tiranës) për migrantët nga zonat rurale të pjesës juglindore të vendit (Vullnetari, J. 2012: 119). Korça është poli rajonal më i rëndësishëm i juglindjes, i lokalizuar përgjatë njërës prej rrugëve më të rëndësishme tregëtare që lidhin Shqipërinë me Ballkanin dhe vendet e Evropës, përmes Maqedonisë

dhe Greqisë. Themeluar në shekullin XIII Korça ka qënë një qendër e rëndësishme historike dhe tregtare.

Duke qenë se fokusi i studimit është matja e shkallës së intergrimit të banorëve të zhvendosur nga fshati në qytetin e Korçës, po u referohemi disa treguesve të popullsisë të cilët tregojnë se në qytetin e Korçës numri i banorëve ka ardhur duke ndryshuar për shkak të dukurisë të migrimit. Kështu në vitin 1990 numri i banorëve në qytetin e Korçës llogaritej 65.000 banorë, në vitin 1995 numri i banorëve ishte 73.499 dhe në vitin 2000 numri ishte 80.772 banorë. Prej vitit 1991 deri në vitin 2000 numri i të ardhurve në qytetin e Korçës vlerësohet 16.646 të ardhur dhe 8124 të larguar (Projekt programi i zhvillimit rajonal të qytetit të Korçës, 2001). Po ashtu të dhënat nga Zyra e Statistikës në qarkun e Korçës tregojnë se në vitin 2005 në qytetin e Korçës numri i banorëve në fund të këtij viti ishte 85.590 banorë. Në vitin 2005 numri i të ardhurve në qytet vlerësohet 2.456 banorë dhe numri i të larguarve 1.163 banorë. Në vitin 2008 në qytetin e Korçës kishte 716 banorë të ardhur nga zonat rurale, prej të cilëve 524 femra dhe 192 meshkuj, ndërsa të larguarit nga qyteti i Korçës (kryesisht në Tiranë dhe emigrantë në Greqi) arrinin shifrën 614 prej të cilëve 178 meshkuj dhe 436 meshkuj (Buletini statistikor, Bashkia Korçë, 2008). Në vitin 2009 në qytetin e Korçës numri i banorëve në fund të vitit ishte 86.596, numri i të ardhurve 925 dhe numri i të larguarve 572 banorë.

Duke analizuar treguesit e popullsisë sipas viteve theksohet se numri i të ardhurve në qytet gjatë periudhës 1990-2000 është shumë i lartë krahasuar me numrin e të ardhurve prej vitit 2000 e në vazhdim. Periudha 1990-2000 përkon me ndryshimet e mëdha në strukturën politike, ekonomike e sociale të vendit, ndryshime të cilat përbëjnë edhe faktorët më të rëndësishëm shtytës të migrimit të popullsisë, ndërsa prej vitit 2000 konstatohet një stabilitet i përgjithshëm politiko-ekonomik në vend. Këto faza të rëndësishme të zhvillimit ekonomik, politik dhe social që karakterizojnë shoqërinë shqiptare reflektohen në mënyrë të dukshme edhe në dinamikën dhe përmasat e lëvizjeve migratore dhe emigruese në qarkun e Korçës.

3. GJETJE DHE DISKUTIME

3.1 Përmasa të integrimit të banorëve të zhvendosur nga fshati në mjedisin urban të Korçës

Për të matur shkallën e integrimit të banorëve të zhvendosur nga fshati në mjedisin urban të Korçës i jemi referuar treguesve që lidhen me integrimin ekonomik, integrimin social dhe atë kulturor. Integrimi ekonomik lidhet me shkallën në të cilën të ardhurat e migrantëve barazohen me ato të grupit, ndërsa integrimi social-kulturor nënkupton masën në të cilën imigrantët ndajnë të njëjtat vlera dhe sjellje me pjesën tjetër të shoqërisë pritëse.

Aspekte të integrimit ekonomik

Punësimi i banorëve në qytet përbën një tregues të rëndësishëm të integrimit ekonomik, pasi punësimi lidhet jo vetëm me nivelin e të ardhurave, por edhe me përfshirjen e tyre në një sistem marrëdhëniesh sociale dhe kulturore me popullsinë urbane. Prej të dhënave të anketimit rezulton se 56.3 % e banorëve të ardhur nga fshati në qytet janë të përfshirë në marrëdhënie pune; pjesa tjetër përbëhet nga studentët 11.7% dhe pensionistët 12.5 % ndërsa ata që nuk janë të përfshirë në marrëdhënie punë përbëjnë 19.5 % të të anketuarve. Për të parë lidhjen ndërmjet punësimit dhe shkallës së integrimit të tyre në jetën urbane është përdorur testi Hi-katror i Pearson-it. Nga rezultatet e testit konstatohet se nga pikëpamja statistikore variabli *punësim* ndikon në variablin *integrimit*: $X^2(66, N = 400) = 276.22, p = .000$. Kjo tregon se punësimi i banorëve të ardhur nga fshati në qytetin e Korçës ndikon në shkallën e integrimit të tyre në jetën urbane.

Remitancat prej emigrantëve përbëjnë një faktor lehtësues në integrimin ekonomik të banorëve të ardhur nga fshati në qytet. Migracioni në kontekstin shqiptar karakterizohet nga një ndërlidhje e dukshme midis dy formave të migrimit (atij të brendshëm rural-urban dhe emigracionit jashtë vendit). Të dhënat e studimit tregojnë qartë lidhjen ndërmjet migrimit rural-urban dhe emigracionit; 70.0 % e të anketuarve pohojnë se kanë përvojë emigracioni personalisht apo ndonjë prej pjesëtarëve të familjes së tyre. Prej të dhënave rezulton se përvojat migratore janë të larmishme; në 41.5 % të rasteve emigracioni i ka paraprirë zhvendosjes nga fshati në qytet, në 11.5% të rasteve lëvizja nga fshati në qytet është pasuar prej përvojës migratore dhe në 17.0 % të rasteve emigrimi i ndonjë prej pjesëtarëve të familjes bashkëshoqëron përvojën migratore të pjesës tjetër të familjes në qytet.

Dërgesat në para të emigrantëve kontribuojnë në rritjen e të ardhurave për familjarët e emigrantëve, duke lehtësuar procesin e integritit ekonomik të banorëve të ardhur nga fshati në qytet, jo vetëm në fazën e parë të përvojës migratore, por edhe në vazhdimësi të qëndrimit dhe jetesës së tyre në qytet. Rezultatet e testit Hi- Katror mbi ndikimin që ka përvoja emigratore në shkallën e integritit të banorëve të ardhur nga fshati në mjedisin urban të qytetit tregojnë se variabli “përvojë emigratore” statistikisht ndikon në variablin “integritim”, pasi vlera e përftuar prej testit $X^2(55, N = 400) = 83.39, p = .008$.

Sigurimi i banesës përbën një tjetër tregues të rëndësishëm të integritit ekonomik të migrantëve në vendin pritës, krahas punësimit, nivelit të të ardhurave apo arritjeve në fushën e edukimit. Të dhënat e studimit vënë në dukje se ndërtimi apo blerja e një banese me të ardhurat e përfituara nga emigracioni (vetjak apo i ndonjë prej pjesëtarëve të familjes) është investimi tipik i banorëve të ardhur nga mjedisi rural në qytet. Vendosija në qytet dhe vazhdimësia e jetesës në mjedisin urban nuk mund të kuptohet pa sigurimin paraprak të banesës.

Ndërtimi apo blerja e një banese nuk vetëm një tregues i mirëqënies dhe integritit ekonomik në mjedisin e ri por shpreh edhe kërkesën për një status të ri social. Ait Hamza (1988) e cilëson investimin e tepruar në ndërtimin apo rregullimin e shtëpive si një përdorim irracional të parave për simbole statusi të panevojshme (vep. cit. De Haas, 2006: 15). Autori i referohet tendencës së banorëve nga fshati për të investuar paratë e siguruar nga puna në emigracion në ndërtimin/blerjen e banesave të mëdha dhe të kushtueshme në qytet.

Integritimi ekonomik ndikon në integritimin më të madh social dhe kulturor, por nga ana tjetër edhe ndërveprimi kulturor dhe social mund të jetë një faktor i rëndësishëm i integritit më të mirë ekonomik të migrantëve. Integritimi ekonomik dhe burimet materiale u mundësojnë migrantëve të sigurojnë një status dhe jetë më të mirë, duke përfituar një ndjenjë të përkatësisë dhe përshtatjes në komunitetin urban.

Dy faktorë të rëndësishëm që ndikojnë në shkallën e integritit të banorëve të ardhur nga fshati në qytet është kohëzgjatja e qëndrimit në qytet dhe mosha. Të dhënat prej testit Hi- katror tregojnë se nga pikëpamja statistikore ndikimi mes variablave (kohëzgjatja e qëndrimit në qytet dhe shkallës së integritit në jetën urbane) është statistikisht i rëndësishëm: $\chi^2(308, N = 400) = 373.25, p = .006 < .05$. Kjo nënkupton

se sa më e gjatë koha e qëndrimit të banorëve në qytet aq më të mirëintegruar janë ata. Nga ana tjetër të dhënat prej korrelacionit ndërmjet moshës së të anketuarve dhe shkallës së integrimit të tyre në jetën urbane rezultojnë se ka një marrëdhënie negative ndërmjet këtyre dy variablave. Kjo nënkupton që sa më e madhe moshja e banorëve që vijnë nga fshati në qytet aq më e vogël shkalla e integrimit të tyre në jetën urbane. Vlera e koeficientit të korrelacionit tregon se lidhja ndërmjet variablave është e dobët, por statistikisht domethënëse: $r(400) = -.232, p = .00 < .01$. Kjo shpjegohet me faktin se integrimi i banorëve të ardhur nga fshati në qytet është një proces kompleks që varet nga një sërë faktorësh të tjerë të cilët bashkëndikojnë.

Përmasat sociale të integrimit në jetën urbane

Duke u bazuar në modelin e Heckmann (2005) mbi llojet e integrimit në shoqërinë pritëse theksohet se dimensionet sociale të integrimit të migrantëve në një mjedis të ri social lidhet me atë që Heckmann e quan integrimi ndëraktiv, i cili përfshin marrëdhëniet sociale, miqësore, shkëmbimet martesore, anëtarësimi në organizata të ndryshme etj.

Mjedisi social përbën një faktor të rëndësishëm, që ndikon dukshëm në integrimin e migrantëve në mjedisin e ri shoqëror e kulturor, pasi lidhet me masën e ndërveprimit social të banorëve të ardhur nga fshati me shoqërinë pritëse. Konteksti lokal ku shfaqen ndërveprimet shoqërore mes migrantëve dhe shoqërisë pritëse janë të shumta dhe të ndryshme. Ata variojnë nga institucionet e shumta të shoqërisë pritëse (administrata dhe institucionet e shërbimeve publike, shkolla, kompani, spitale etj.), në hapësirat publike si sheshet, transporti publik, dyqane, komplekset e banimit. Ato, gjithashtu përfshijnë edhe sferën private (marrëdhëniet familjare, martesat, miqësitë) (Gsir, S. 2014:2). Studime të ngjashme tregojnë se të ardhurit nga fshati, të cilët në mjedisin social (të banimit, të punës, të shkollës etj.) rrethohen nga qytetarë kanë gjasa të integrohen më lehtësisht në jetën urbane krahasuar me ata banorë të cilët janë pjesë e një mjedisi shoqëror që karakterizohet nga dominimi i të ardhurve nga mjedisi rural krahasuar me pjesën qytetare. Edhe rezultatet e testit Hi-katror i Pearson-it për lidhjen ndërmjet variablit: *mjedisi social në zonën e banimit dhe variablit: shkalla e integrimit në jetën treguan se* ndërmjet variablave ka një lidhje domethënëse nga pikëpamja statistikore, pra $\chi^2(30, N = 400) = 73.22, p = .000 < .05$.

Rezultatet e testit Hi- katror të Pearson-it tregojnë se lidhja ndërmjet variablave “mjedisi social në vendin e punës apo shkollë” dhe “integrimi në jetën urbane” është statistikisht e rëndësishme: $\chi^2(24, N = 400) = 37.74, p = .037 < .05$;

Përmasa kulturore të integrimit në jetën urbane

Dimensioni kulturor i integrimit të migrantëve në shoqërinë dhe kulturën pritëse lidhet me ndryshimet sjellore, ndryshime të qëndrimeve, praktikave, vlerave, mënyrës së jetesës në përgjithësi. Bazuar në këta përbërës të sistemit kulturor është identifikuar shkalla e integrimit kulturor të banorëve të zhvendosur nga fshati në qytetin e Korçës, duke u mbështetur në përcaktimin e Algan et al (2012) për integrimin kulturor si masa në të cilën imigrantët ndajnë të njëjtat vlera apo modele sjellore me pjesën tjetër të shoqërisë pritëse. Integrimi kulturor i migrantëve rural- urbanë që reflektohet në ndryshimin e mënyrës së jetesës, qëndrimeve, sjelljeve, vlerave kulturore është një proces kompleks që ndodh me kalimin e kohës dhe në një kontekst hapësinor. Dimensioni hapësinor ka të bëjë me ndikimin që ushtron mjedisi social urban, densiteti dhe fluksi i ndërveprimit social me shoqërinë urbane në shkallën e ndryshimit të mënyrës së jetesës. Gjithashtu dendësia, apo madhësia e një grupi të caktuar në raport me popullsinë e përgjithshme në një zonë të caktuar, mund të jetë një faktor që ndikon në masën e ruajtjes apo modifikimit të tipareve kulturore vetjake. Për të vënë në dukje lidhjen ndërmjet mjedisit social urban dhe ndërveprimit social me qytetarët dhe masës së ndryshimit të mënyrës së jetesës është përdorur testi hi- katror i Pearson-it. Variabli: ndryshim i mënyrës së jetesës është matur përmes nënvariablave: ndryshim i mentalitetit, ndryshim i mënyrës së të folurit, të veshurit, ndryshime në tradita, rituale, marrëdhënie familjare. Rezultatet e testit tregojnë se lidhja ndërmjet variablave: fluksi i marrëdhënieve dhe ndërveprimit social me qytetarët dhe ndryshimit të mënyrës së jetesës së banorëve të ardhur nga fshati, është statistikisht e rëndësishme: $\chi^2(120, N = 400) = 164.59, p = .004 < .05$. Rezultatet e testit tregojnë gjithashtu një lidhje statistikisht të rëndësishme mes variablit: miqësimi me korçarët dhe variablit: ndryshim i mënyrës së jetesës së banorëve të ardhur nga fshati, $\chi^2(60, N = 400) = 102.66, p = .001 < .05$.

Procesi i integrimit së migrantëve në një mjedis të ri socio-kulturor përfaqëson një përvojë komplekse të të mësuarit dhe përshtatjes në një komunitet me kulturë të re dhe të ndryshme,

komunitetit dhe mjedisit si edhe një mjet për zhvillimin e mirëqenies. Pavarësisht ndryshimeve në mënyrën e jetesës dhe modifikimeve që kanë pësuar vlerat kulturore që migrantët bartin prej subkulturës rurale, si rezultat i jetesës në qytet dhe socializimit me subkulturën urban, shumica e banorëve që janë zhvendosur nga fshati në qytetin e Korçës ruajnë një ndjenjë të ruralitetit. Grupimi dhe përqëndrimi i tyre në pjesën periferike të qytetit krijon mundësinë që ata të ndajnë traditat dhe normat e fshatit. Kjo përputhet me supozimin e Tittle dhe Stafford (1992) se njerëzit që jetojnë në zonat periferike të qendrave urbane janë më homogjene, kanë kufij të forta sociale, tregojnë më pak anonimiteti dhe shfaqin më pak aspekte të urbanizmit (vep. cit. Çaro, 2011; 95). Këto karakteristika, së bashku me lidhjet e forta familjare, vazhdimësia e lidhjeve me shtëpinë, tokën, komunitetin rural të lënë pas pengon krijimin e një identiteti urban për këta banorë. Në kontekstin e studimit tonë evidentohet një përqëndrim i banorëve të ardhur nga zonat rurale në disa lagje të reja periferike të qytetit si lagjia 10, 18, etj ku ka një dominim të të ardhurve nga fshati. Në mjedise të tilla sociale, nën ndikimin edhe të lidhjeve sociale familjare banorët e fshatit në qytet manifestojnë disa modele sjellore, që janë katakteristikë e formimit psikokulturor të banorit të fshatit.

Për të vënë në dukje masën e ndikimit të vazhdimësisë së lidhjes me mjedisin rural në integrimin e banorëve të ardhur nga fshati në subkulturën urbane apo ruajtjen e elementëve të ruralitetit gjatë jetësë në hapësirën urbane i referohemi treguesve statistikorë mbi rezultatet e testit hi- katror. Rezultatet e testit tregojnë se ka një lidhje domethënëse nga pikëpamja statistikore mes vazhdimësisë së lidhjes me mjedisin e fshatit dhe ruajtjes së mënyrës rurale të të jetuait, $\chi^2(70, N = 400) = 119.95, p = .00 < .05$.

PËRFUNDIME

Duke u bazar në të dhënat e studimit dhe interpretimin e tyre vlen të theksohet se integrimi ekonomik dhe burimet materiale kanë një rëndësi të veçantë për të ardhurit nga fshati në qytet, pasi u siguron atyre një status dhe një jetë më të mirë duke krijuar tek ata një ndjenjë të përkatësisë, që është thelbësore për përfshirjen dhe integrimin e mëtejshëm në jetën sociale dhe kulturore. Gjatë procesit të migrimit, emigrantët mund të humbasin, të fitojnë dhe të zëvendësojnë burime të ndryshme për të kënaqur nevojat e tyre dhe për të plotësuar procesin e

integritit dhe përshtatjes së tyre me mënyrën urbane të të jetuarit. Rezultat e studimit treguan se të ardhurit nga fshati në qytetin e Korçës janë të mirëintegruar ekonomikisht në jetën urbane.

Migrantët në faza të ndryshme të procesit të migracionit dhe në varësi të karakteristikave të tyre personale kërkojnë burime të ndryshme për të kënaqur nevojat e tyre, qëllimet dhe kërkesat si edhe për tu integruar në shoqërinë pritëse. Për këtë arsye integrimi është proces kompleks që ndodh me kalimin e kohës dhe në një kontekst hapësinor. Rëndësi të veçantë në këtë proces merr kohëzgjatja e qëndrimit në destinacionin e ri. Kohëzgjatja e qëndrimit njihet si një element kyç në procesin e integritit, madje duke marrë parasysh ndryshimet e konsiderueshme në burimet midis migrantëve të hershëm dhe migrantëve të vonë. Dinamikat dhe kompleksiteti i procesit të integritit të migrantëve në shoqërinë pritëse varen, jo vetëm nga koha e qëndrimit dhe karakteristikat e lokalitetit nga ata vijnë dhe ku vendosen, por edhe prej burimeve dhe kapitalit social dhe kulturor të migrantëve.

Integrimi ekonomik dhe social i banorëve të ardhur nga fshati në qytet është i lidhur ngushtë me masën e integritit kulturor të tyre. Sa më të përfshirë dhe të integruar të jenë banorët në strukturën ekonomike dhe sociale të qytetit aq më tepër janë të integruar kulturalisht. Dimensionin kulturor të integritit lidhet me aspekte të ndryshme të mënyrës së jetesës.

Rezultatet e studimit treguan se bashkëjetesa me subkulturën urbane ka ndikuar ndjeshëm në ndryshimin e mënyrës së jetesës për pjesën dërmuese të përgjigjedhënësve. Gjatë bashkëjetesës me subkulturën urbane, migrantët fillojnë të përshtaten me mënyrën urbane të të jetuarit duke ndryshuar mënyrën e jetesës, vlerat, normat kulturore, traditat etj, duke u bërë gjithnjë e më të ngjashme me shoqërinë pritëse. Faktor i rëndësishëm i ndryshimit të mënyrës së jetesës së banorëve të ardhur nga fshati në qytet është mjedisi social urban.

Duke marrë në konsideratë lidhjen e ndërsjellë mes migrimit të brendshëm rural-urban dhe emigracionit në kontekstin e studimit tonë, përmasat e integritit në nivel subkulturor të banorëve dhe modelet e bashkëjetesës sociale dhe kulturore ndërmjet subkulturës rurale dhe subkulturës urbane arrihet në përfundimin se:

Së pari, nuk ka modele uniforme të 'integritit'.

Së dyti, karakteristikat dhe sfondi i popullsisë migrante janë shumë të ndryshme, dhe kjo reflektohet në shumëllojshmërinë e formave dhe përmasave të integritit në nivel individual apo familjar.

Së treti, modelet dhe dinamika e migrimit janë gjithashtu të rëndësishme dhe lidhen kryesisht me projektin migrator, strategjitë e integritit, mekanizma përjashtues apo integrues të kushtëzuara prej komunitetit pritës.

Së katërti, faktori kohë mbetet veçanërisht i rëndësishëm në këtë kontekst dhe është vënë vazhdimisht në dukje gjatë studimit.

BIBLIOGRAFIA

Algan Y, Bisin A, Manning A & Verdier Th.,(2012), Cultural Integration of Immigrants in Europe, Oxford University Press

Buletini Statistikor, Bashkia Korçë, 2008, Botimi i USAID & CSD

Çaro E.,(2011), From Village to the City- Adjustment Process of Internal Migrants in Albania, Rozenberg Publishers, Amsterdam

Castles, S & Miller, M. J.,(1993), The Age of Migration. International Population

Movements in the Modern World, Book reviews, botuar në Progress in Human

Geography,1994, 18(3): 398-400, Sage publication

De Haas, H. (2012). The migration and development pendulum: a critical review on research

and policy, International Migration 50(3), 8-25.

De Haas, H.,(2010), The Internal Dynamics of Migration Processes: A Theoretical Inquiry,

Journal of Ethnic and Migration Studies Volume 36 (10), 1587-1617,DOI:10.1080/1369183X.2010.489361,

Routledge,<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1369183X.2010.489361>

De Haas, H.,(2006), The social and cultural impacts of international migration on Moroccan sending communities: a review, paper to be published in Morocco and the

Netherlands: Society, Economy,Culture, Amsterdam 2006

Gëdeshi I & Jorgoni E.,(2012), Social impact of emigration and rural-urban migration in Central and Eastern Europe- Final country Albania,

ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=8819&langId=en

Gsir, S.,(2014), Social Interactions between Immigrants and Host Country Populations: A Country-of-Origin Perspective, INTERACT RR 2014/02, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, San Domenico di Fiesole (FI): European University Institut

INSTAT 2002, Popullsia e Shqipërisë në 2001- Rezultatet kryesore të rregjistrimit të popullsisë dhe banesave

INSTAT 2004, Migracioni në Shqipëri- Regjistrimi i popullsisë dhe i banesave 2001,

www.instat.gov.al/media/169428/migracioni_ne_shqiperi.pdf

[INSTAT, Censusi i popullsisë dhe i banesave 2011](#)

Israel D. G.,(1992), Determining sample size, University of Florida, PEOD6, nxjerrë nga

<https://edis.ifas.ufl.edu/pdf/FILES/PD/PD00600.pdf>

King R.,(2012), Theories and Typologies of migration: An overview and a Primer, Willy

Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations

3/12, MALMÖ University

King R, Skeldon, R.,(2010), Mind the gap! Integrating approaches to internal and international migration, Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 36(10),

pp.1619- 1646, Routledge: King R, Skeldon, R & Vullnetari J., (2008), Internal and international migration: Bridging the theoretical divide, Working Paper No 52, University of Sussex,

[https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=mwp52.p](https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=mwp52.pdf&site=252)

df&site=252 Mabogunje J. A.,(1970), Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration,

Geographical Analyses, Vol.2 (1), 1-18

Vullnetari J.,(2012), Albania on the Move- Links between Internal and International

Migration, Amsterdam University Press Vieriu M. A.,(2013), The process of migration and integration: A theoretical inquiry, Social

Research Reports, Vol. 24, pp. 7-15,

http://www.researchreports.ro/images/researchreports/social/srr_2013_vol02_4_001.pdf